

Projekt: Tvořivá škola, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.4.00/21.3505

Příjemce: Základní škola Ruda nad Moravou, okres Šumperk, Sportovní 300, 789 63 Ruda nad Moravou

Zařazení materiálu:

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (III/2)

Předmět: Fyzika, 7. ročník

Sada: 2

Číslo DUM: EU-OPVK-ICT-F1-35

Název materiálu: Zákon setrvačnosti a vzájemného působení těles

Autor materiálu: Mgr. Martin Havlíček

Anotace: Prezentace popisuje zákon setrvačnosti a vzájemného působení těles

Metodický popis: Prezentace na videozáznamech experimentů ukazuje princip zákona setrvačnosti a vzájemného působení. První část je zaměřena na opakování rovnováhy sil, pozorování chování míčku a vyslovení zjištěných poznatků o setrvačnosti a vzájemném působení těles. Druhá část poskytuje souhrn informací o reaktivním pohonu raket.

Ověření materiálu ve výuce:

Datum ověření: 20. 12. 2012

Ověřující učitel: Mgr. Milan Mazák

Třída: VII. B

Materiál je určen k bezplatnému používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení.

Jakékoliv další používání podléhá autorskému zákonu.

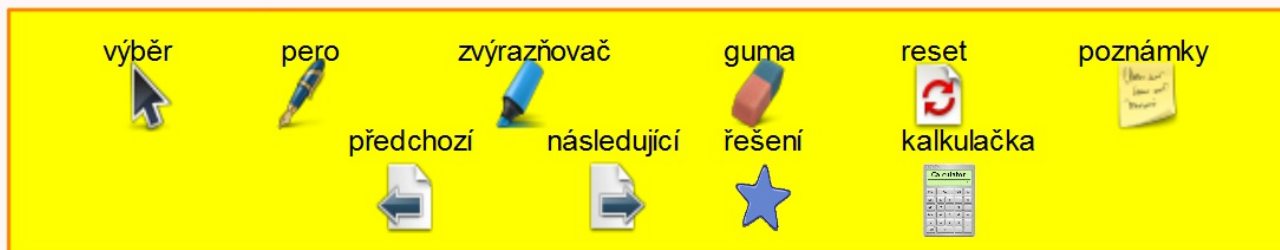
Tento výukový materiál vznikl v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- cílová skupina (ročník, tematický celek): **fyzika 2. st. ZŠ, Pohyb a klid tělesa**
- forma vyučovací hodiny, pomůcky: dem. i žák. pokusy, kulička, míčky, vagónky, PET láhev, lín.
- použité nástroje ACTIV studia:

U Úkol, nebo experiment

Z Zápis

O Opakování

Obsah:

Rovnováha sil - opakování

Zákon setrvačnosti - experiment

Zákon setrvačnosti - zápis

Zákon vzájemného působení - experiment

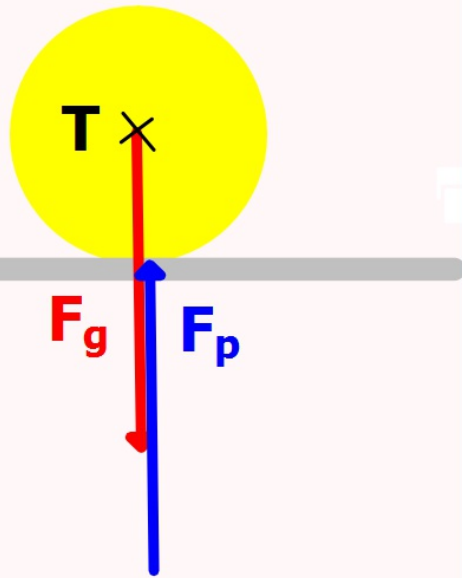
Zákon vzájemného působení - zápis

Zákon vzájemného působení - raketa

○ Rovnováha sil

Míček je na vodorovné podložce v klidu. Které síly na něj působí a jaké mají na míček účinky?

Tíha míčku F_g je vyvolaná gravitačním polem. Působí na podložku. Podložka vyvolá sílu F_p , stejně velikou, ale opačně orientovanou.

Dvě síly působí na těleso v jedné přímce, mají stejnou velikost, navzájem opačný směr.

Výslednice jejich sil je nulová. Síly jsou v rovnováze.

$$F = F_g - F_p = 0 \text{ N}$$

Míček se nepohybuje.

Řešení zobrazeno v režimu návrhu

U Zákon setrvačnosti

Víme, že na míček v klidu působí síly, které jsou v rovnováze a jejich účinky na těleso se navzáje ruší. V důsledku krátkodobého působení síly na míček se uvede do pohybu.

- Jaký tvar má trajektorie pohybu?
- Proč se míček zastaví až po určité době?

- Pohyb míčku je přímočarý.
- Míček zpomaluje až do zastavení
- Vnější brzdná síla působí na míček.

Ztlumit zvuk.

Z Zákon setrvačnosti

- Těleso setrvává v klidu nebo rovnoměrném přímočarém pohybu, pokud na něj nepůsobí žádná vnější síla

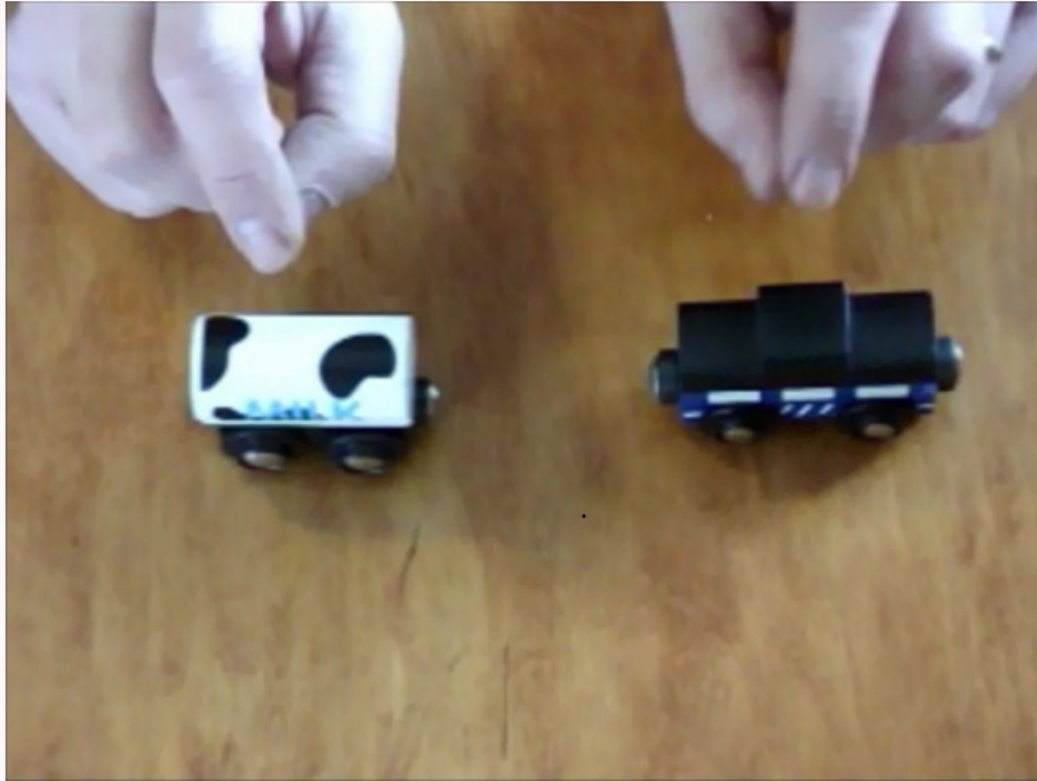

Zákon vzájemného působení

Pozoruj chování vagónků odpuzovaných magnety.

Popiš jejich chování, když se posunují.

Popiš jejich chování, pokud je k sobě stlačíme.

- Bílý vagónek odpuzuje modrý vagónek, který se následně dává do pohybu.
- Pokud vagónky vnější silou stlačíme, opačně orientovaná síla je odstrčí od sebe.

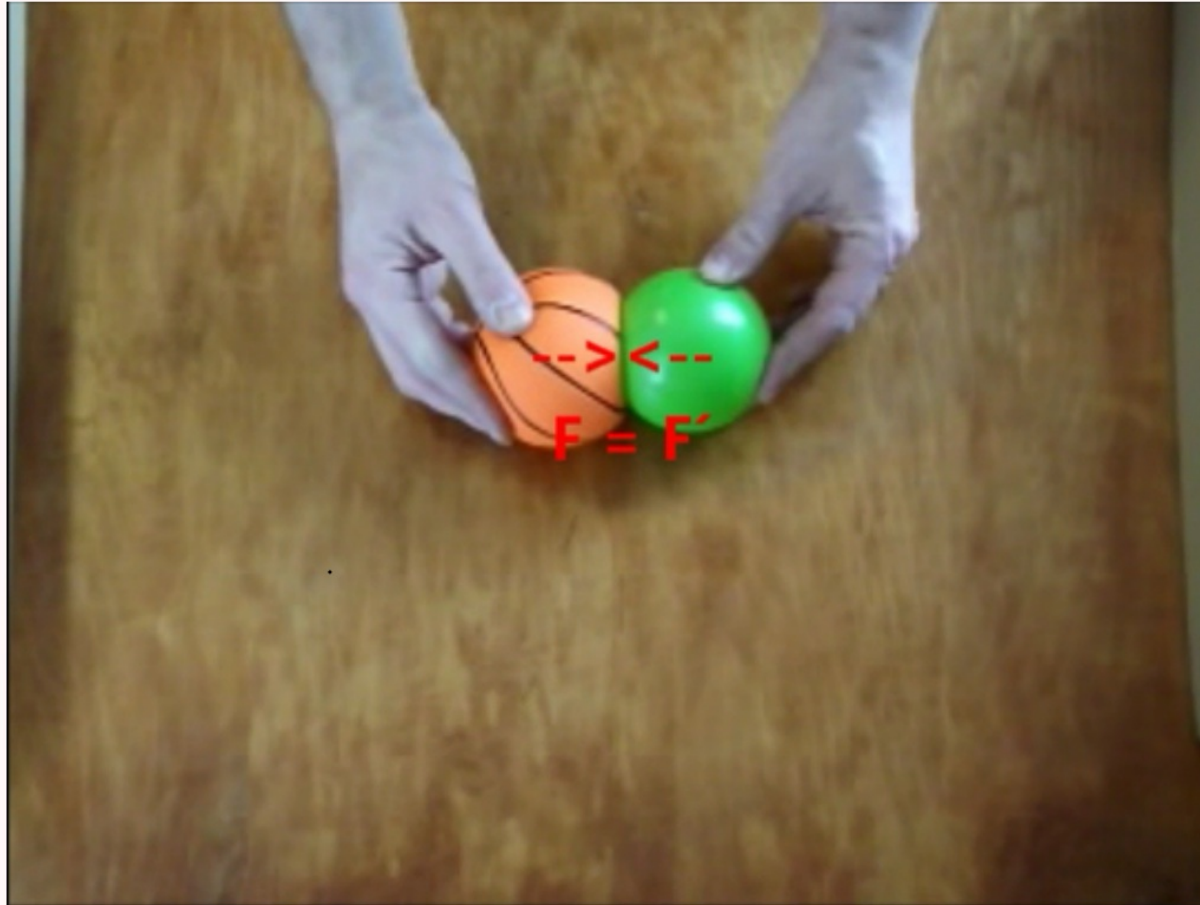
Ztlumit zvuk.

Z

Zákon vzájemného působení (akce a reakce)

Když působí jedno těleso na druhé, tak působí druhé těleso současně na první silou stejně velikou, ale opačně orientovanou.

U Zákon vzájemného působení (akce a reakce)

Tah motorů rakety zajišťují reakční síly proudících plynů z trysek.
Spalováním paliva klesá hmotnost rakety.
Urychlující síla je stále stejně veliká.
Rychlost rakety neustále narůstá.

Na obrázku je americká raketa Atlas, která je schopna vynést užitečný náklad o hmotnosti až 2500 kg. Raketa Atlas 1 má počáteční (vzletovou) hmotnost s hlavicí 164,3 t, délku 43,9 m. Tah motorů je 1815 kN.

*/ Vypočítej velikost výsledné síly působící na raketu při startu?

{Atlas LV-3A Agena A launch vehicle with MIDAS 2 satellite, May 24 1960} Source: [<http://www.planet4589.org/space/images/lv/60006.html>] USAF via Jonathan's Space Report

Řešení úlohy je v poznámkách

Seznam použité literatury a pramenů:

{Atlas LV-3A Agena A launch vehicle with MIDAS 2 satellite, May 24 1960} Source: [http://www.planet4589.org/space/images/lv/60006.html USAF via Jonathan's Space Report

Objekty použité k vytvoření sešitu jsou součástí SW Activ Inspire, nebo pocházejí z veřejných knihoven obrázků (public domain) nebo jsou vlastní originální tvorbou autora.

Autor:

Mgr. Martin Havlíček

Základní škola Ruda nad Moravou, okres Šumperk

zsrua@zsrua.cz

prosinec 2012

Pro experiment lze použít větší míček. Videozáznam je vhodné žákům pustit bez zvuku a nechat je definovat účinky síly na těleso.

Pro experiment lze použít vagónky z vláčkodráhy. Videozáznam je vhodné žákům pustit bez zvuku a nechat je definovat účinky síly na tělesa.

Pro demonstraci reakčních sil lze použít např. lihovou raketu.

Pro experiment lze použít dva míčky, nebo upustit kovovou kuličku na kovadlinu.

Tíha rakety

$$F_g = m * g$$

$$F_g = 164300 * 10$$

$$\underline{F_g = 1643000 \text{ N} = 1643 \text{ kN}}$$

Síla působící na raketu

$$F = F_M - F_g$$

$$F = 1815 \text{ kN} - 1643 \text{ kN}$$

$$\underline{F = 172 \text{ kN}}$$

*Zrychlení při startu

$$a = F : m$$

$$a = 172\,000 \text{ N} : 164\,300 \text{ kg}$$

$$\underline{a = 1,04 \text{ ms}^{-2}}$$

Raketa má počáteční zrychlení $1,04 \text{ ms}^{-2}$.